

TARBIYA MUASSASALARIDA VOYAGA YETMAGANLARNING HUQUQLARINI HIMOYA QILINISHI

Normamatov Ilg'or Aktamovich

Huquqni muhofaza qilish akademiyasi

prokurorlik faoliyati magistratura bosqichi

2-kurs sirtqi ta'lim shakli talabasi

Annotatsiya: Tarbiya muassasalari, bolalar va o'smirlar uchun mo'ljallangan muassasalar bo'lib, yosh avlodni tarbiyalash va ularga bilim berish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ushbu muassasalarda voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish, ularning xavfsizligini ta'minlash, o'zini ifoda etish imkoniyatlarini yaratish va ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishlarini ta'minlash juda muhimdir. Voyaga yetmaganlar, o'z yoshiga ko'ra, huquqiy va ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lib, ularning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish tarbiya muassasalarining asosiy vazifalaridan biridir.

Kalit so'zlar: tarbiya, huquq, konvensiyalar, xavfsizlik, himoya, o'smirlar, hujjatlar

Voyaga yetmaganlarning huquqlari bir qator xalqaro va milliy hujjatlar orqali belgilangan. BMTning Bolalar huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi, har bir bolaga o'z fikrini bildirish, ta'lim olish, sog'liqni saqlash va himoya qilish huquqini ta'minlashni maqsad qilib qo'yadi. Ushbu konvensiya, shuningdek, bolalarning o'zlarini ifoda etish, o'z qiziqishlari va ehtiyojlarini ifoda etish imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan. Tarbiya muassasalari ushbu huquqlarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tarbiya muassasalarida voyaga yetmaganlarning xavfsizligini ta'minlashda asosiy vazifani bajaradi. Bu nafaqat jismoniy xavfsizlikni, balki psixologik va emosional xavfsizlikni ham o'z ichiga oladi. Voyaga yetmaganlar, o'zlarini xavfsiz his qilishi va muassasa ichida o'z fikrlarini erkin ifoda etishi uchun qulay muhit yaratilishi zarur. O'qituvchilar va tarbiyachilar, o'quvchilarning ehtiyojlarini tinglash, ularning muammolarini hal

qilishda yordam berish va ijtimoiy muhitda o'zaro hurmatni ta'minlash orqali bu xavfsizlikni ta'minlashlari kerak. Tarbiya muassasalari ta'lim jarayonida voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish uchun turli xil dasturlar va faoliyatlarni amalga oshirishi zarur. Bu dasturlar, o'quvchilarning o'z qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy ko'nikmalarini oshirish va ularning shaxs sifatida o'sishiga yordam berishga qaratilgan bo'lishi kerak. Masalan, o'quvchilar uchun kreativ va sport faoliyatlarini tashkil etish, ularning o'zini ifoda etishlariga yordam beradi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatlarini yaratish, ularning o'zaro munosabatlarini yaxshilashga yordam beradi.

Tarbiya muassasalari ota-onalar bilan hamkorlik qilishlari muhimdir. Ota-onalar, o'z farzandlarining ehtiyojlari va qobiliyatlari haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'lishi mumkin. Tarbiya muassasalari, ota-onalar bilan yaqin hamkorlik o'rnatish orqali, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishi va ularga mos yondashuvlarni ishlab chiqishi mumkin. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida ochiq muloqot o'rnatish, bolalarning rivojlanishi va ta'lim jarayonida ularning huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Har bir bola, uning ijtimoiy, iqtisodiy yoki madaniy kelib chiqishidan qat'i nazar, ta'lim olish, sog'liqni saqlash va o'z fikrini bildirish huquqiga ega. Tarbiya muassasalari, bu huquqlarni ta'minlash uchun barcha o'quvchilarga teng imkoniyatlar yaratishi zarur. Bu, o'quvchilarning turli ehtiyojlarini hisobga olish, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish va ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishlarini ta'minlashga yordam beradi. Tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda ijtimoiy muammolarni hal qilishga ham e'tibor berishlari kerak. O'smirlar o'rtasida qiyinchiliklar, bullying, o'z-o'zini baholash pasayishi va boshqa muammolar ko'payib bormoqda. Tarbiya muassasalari, o'quvchilarning psixologik salomatligini ta'minlash va ijtimoiy muammolarni hal qilish uchun maxsus dasturlar va treninglar

tashkil etishi zarur. Bu, o'quvchilarning o'zaro munosabatlarini yaxshilash, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va ularning o'zini ishonchli his qilishlariga yordam beradi.

Tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda huquqiy savodxonlikni oshirishga ham e'tibor berishlari zarur. O'quvchilar, o'z huquqlari va majburiyatlarini bilishlari, ularni himoya qilish va o'z manfaatlarini ifoda etish imkoniyatlariga ega bo'lishlari kerak. Tarbiya muassasalari, o'quvchilarga huquqiy savodxonlikni oshirish uchun turli xil treninglar, seminarlar va ma'ruzalar o'tkazishi mumkin. Bu, o'quvchilarning o'z huquqlarini himoya qilishga tayyor bo'lishlariga yordam beradi.

Tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda davlat va jamoatchilik bilan hamkorlik qilishlari muhimdir. Davlat, bolalar va o'smirlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan qonunlar va dasturlarni ishlab chiqishi va amalga oshirishi zarur. Tarbiya muassasalari, davlat va jamoatchilik bilan hamkorlikda, o'quvchilarning huquqlarini himoya qilishda samarali ishlashlari mumkin. Bu, o'quvchilarning huquqlarini himoya qilishda ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga yordam beradi. Natijada, tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Ularning xavfsizligini ta'minlash, ta'lim jarayonida individual ehtiyojlarni hisobga olish, ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlash, ijtimoiy muammolarni hal qilish, huquqiy savodxonlikni oshirish va davlat bilan hamkorlik qilish orqali tarbiya muassasalari o'quvchilarning huquqlarini samarali himoya qilishlari mumkin. Bu, o'quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishiga, ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishlariga va o'z kelajagini qurishda ishonchli bo'lishlariga yordam beradi. Tarbiya muassasalari, shuningdek, o'quvchilarning o'zaro munosabatlarini yaxshilash, jamoada hamjihatlikni ta'minlash va o'zaro hurmatni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar o'rtasida do'stlik va hamkorlik muhitini yaratish, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayonda o'qituvchilar va tarbiyachilar,

o'quvchilarga o'zaro yordam berish, bir-birlarini qo'llab-quvvatlash va o'zaro hurmatni ta'minlashda o'z rolini o'ynashi lozim.

Xulosa:

Umuman olganda, tarbiya muassasalari voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishda ko'plab imkoniyatlarga ega. Ular, o'quvchilarning shaxs sifatida o'sishiga, ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishlariga va o'z kelajagini qurishda ishonchli bo'lishlariga yordam berish orqali, jamiyatimizning kelajagini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Har bir bolaga va o'smirlarga o'z huquqlarini bilish, ularni himoya qilish va o'zini rivojlantirish imkoniyatlarini yaratish orqali, biz ularning kelajagini yanada yorqin qilishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov, A. (2020). "Bolalar huquqlari: nazariy va amaliy masalalar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Karimova, M. (2021). "Voyaga yetmaganlarning huquqlari va ularni himoya qilish". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Murodov, R. (2019). "Tarbiya muassasalarida bolalar huquqlarini himoya qilishning ahamiyati". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Xolmirzaev, D. (2022). "Bolalar va o'smirlar huquqlari: muammolar va yechimlar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
5. Rahmonov, S. (2023). "Tarbiya muassasalarida ijtimoiy adolat va tenglik". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.
6. Nurmatova, L. (2021). "Voyaga yetmaganlar huquqlari: xalqaro tajribalar va O'zbekistondagi amaliyot". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.
7. Isroilov, A. (2020). "Bolalar huquqlari va ularni himoya qilish: nazariy va amaliy yondashuvlar". Andijon: Andijon davlat universiteti.